

етапах розвитку дитини, проте не допомагає розвитку міркування дитини, тобто, вона допомагає дитині "увійти" в світ, адаптуватися в ньому, та не розмірковувати про нього. Вона наче "занурює дитину у воду", але разом з тим не "навчає її плавати".

На відміну від вище згаданих програм, програма "Філософія для дітей" пропонує новий шлях входження філософії в освітній простір творчості школяра. Слід втілювати практику філософування із початкових класів, роблячи акцент на зміст ідей філософів, а не лише на окремі філософські постаті. Основу програми, звісно ж, складають тези і висловлювання філософів різних епох. Та задачею цієї програми є не змусити дитину запам'ятовувати, хто саме висловив ту чи іншу ідею стосовно деякої тематики, а допомагати дитині навчитися розмірковувати, формувати власну унікальну точку зору відносно філософських, етичних та естетичних проблем. Тим самим, стимулювати у дитини критичність мислення, вміння "слухати" і "чути", шукати аргументи на користь власної точки зору. При розробці програми головним інструментом є сократичний метод, основу якого складає діалог між дітьми. І задача вчителя в цьому процесі – координувати бесіду, іноді задавати уточнюючі запитання, але не нав'язувати дітям своє ставлення і пам'ятати, що на філософські питання не може бути неправильних відповідей.

Таким чином, в Україні є передумови і необхідність впровадження програми "Філософія для дітей". Практика розповсюдження філософських знань допоможе поєднати виховання мислячих, активних, свідомих і небайдужих громадян держави і спрощення адаптації підростаючого покоління до реалій сучасного життя. В українській програмі "Філософія для дітей" слід врахувати досвід розробників аналогічних програм з інших країн, але основні акценти ставити на особливості українського менталітету, використати національну літературну спадщину, народну мудрість, педагогіку та, особливо, філософію.

**Є.Ф. Сластенко, канд. філос. наук, доц., НАУ, Київ,
І.П. Скиба, асп., НАУ, Київ**

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТЕХНІКИ

Філософія техніки одна із молодих галузей філософського знання. Хоча, починаючи ще з давніх часів деякі філософи (Аристотель, Альберт Великий, та ін.) приділяли увагу техніці, а соціальні проблеми породжені технікою ставали предметом філософської рефлексії (в стародавньому Китаї "Книга про дао і де", "Дао-децзин" засуджували прогрес техніки), проте техніка не досліджувалась як самостійний феномен. І лише з усвідомленням того, що техніка в сучасному суспільстві відіграє одну з вирішальних ролей, визначаючи життя суспільства (Тоффлер, Белл), виникає справжній інтерес до філософського дослідження власне техніки.

Аналіз об'єктивної логіки розвитку техніки, передбачає розгляд техніки в рамках наступних підсистем: "техніка – природа", "техніка – людина", "техніка – наука", "людина – техніка – людина", "людина – техніка – соціальне середовище". Філософія техніки відповідає на такі питання: що таке техніка? Яка її природа? Які її витoki? Що вона може дати людині? На рівні з власно фі-

лософською основою, філософія техніки включає і інші форми рефлексії з приводу техніки – історичну, світоглядну, методологічну, аксіологічну, проєкtnу. До сфери філософії техніки відносять і прикладні задачі, і проблеми, такі, як визначення основ науково-технічної і гуманітарно-технічної експертиз, методологія науково-технічного прогнозування та ін.

Філософія техніки – галузь філософських досліджень, спрямованих на осмислення природи техніки, на оцінку її впливу на науку, суспільство, культуру і людину, на прогнозування можливих соціальних перспектив технічного розвитку. Філософія техніки спрямована на дослідження технічного знання, аналіз і оцінку результатів технічної діяльності.

Основною проблематикою досліджень в сучасній філософії техніки є проблема побудови штучного інтелекту та соціальні наслідки комп'ютеризації, проблеми оцінювання техніки, питання про походження техніки і її зв'язку з природою та суспільством.

В умовах інформатизації, коли техніка все більше перетворюється в вирішальний фактор, який визначає майбутнє людства, питання про зв'язок техніки з природою і суспільством стає одним із ключових.

Традиційне розуміння парадигми технічного прогресу як безграничного процесу "покращення" ґрунтувалося на двох базових ідеях, вироблених наукою і філософією Нового часу. Перша з них – це уявлення про необмеженість природних ресурсів, а друга – розуміння людини як "царя природи", що повинен хазяйнувати над нею. Обидві ці позиції виявилися помилковими, крім того, все більшу популярність сьогодні набуває інше розуміння місця людини в природі, що базується на визнанні того, що людина лише частина природи, що не має можливості існувати поза нею. На початку ХХІ сторіччя техніка набуваючи майже домінантної ваги в житті людства, несе як позитивні, так і негативні наслідки, часом завдаючи невивірної шкоди, створюючи глибокі кризові явища, які охоплюють весь світ.

Цим пояснюється необхідність філософського осмислення сьогодишнього стану техніки і феномена технічного прогресу як зв'язку між технікою, природою та людиною. Варто зазначити, що аналіз на основі лише внутрішньої логіки розвитку техніки залишився в минулому і вже не може задовольняти сьогодення. Очевидно, що прогрес техніки не може спрямовуватися і вимірюватися лише технічними ідеями і їх реалізацією без врахування економічних, соціальних, політичних, етичних, і екологічних параметрів. Тобто багатогранність буття техніки вимагає, щоб вона досліджувалась як соціокультурний феномен, у взаємодії з іншими формами соціального і духовного життя. Такий ракурс дослідження дозволяє говорити про неї, як про закономірний розвиток культурної творчості людини у всій багатоманітності її відносин з навколишнім світом.

На сьогодишній день, коли розвиток техніки базується виключно на науковій раціональності, вона набуває статусу домінантного і практично незалежного елементу. Оскільки результати розвитку техніки і їх вплив на наше життя стали зростати з більшою інтенсивністю, то і як наслідок вони залишили далеко позаду всі інші форми і види культурного розвитку. Це породжує подвійну природу техніки в сучасній культурі. З одного боку, вона несе потужний конструктивний потенціал для розвитку культури, з другого саме такий

її розвиток має яскраво виражені негативні наслідки. Співвідношення техніки з культурою бачиться нами як продуктивне. Дійсно, якщо техніку розуміти як таку, що визначається лише цілями технічної раціональності, то неможливо пояснити чому ми маємо суперечливі результати її розвитку.

Техніка – це засіб, а не ціль в культурі. Вплив техніки на культуру відбувається через діяльнісні орієнтири, які визначає людина. Тому, на думку Рампа Ф., пасивне прийняття чи активну підтримку сучасної тенденції до зростаючої технізації слід розуміти як культурну дію, тобто як згоду з певною системою цінностей. Тобто спроби вирішення проблем, негативних наслідків спричинених технічним розвитком без переосмислення існуючих уявлень про характер технічної діяльності, системи соціальних цінностей і цілей, що регулюють цю діяльність, є безперспективним [Рамп Ф. Перспективи філософії техніки // Філософія техніки в ФРГ. – М.: Прогресс, 1989. – С. 83-84].

Технічний прогрес має сенс тільки в тому випадку, коли він покращує умови людського буття, підвищуючи рівень матеріального життя людей, веде і до духовного зростання або принаймні відповідає його рівню. Як влучно висловився Швейцер А. "Фатальним для ...культури є те, що її матеріальний бік розвивається набагато сильніше, ніж духовний. Рівновага її порушена...культура, що розвиває лише матеріальний бік без відповідного прогресу духовного, подібна до корабля, який... мчить назустріч катастрофі" [Швейцер А. Культура и этика. – М.: Прогресс, 1973. – С. 98].

На сьогоднішній день все більше значення набуває відповідальність вченого, інженера, техніка за свої дії перед природою і суспільством. В самому інженерному середовищі виростає необхідність філософського усвідомлення феномена техніки і власної діяльності з приводу її створення і соціальним наслідкам технічного розвитку. В філософії техніки формується програма гуманізації і гуманітаризації світогляду як вираження людської сутності.

Я.А. Соболевський, магістр філософії, Київ
jedysob@mail.ru

ФОРМУВАННЯ АНТРОПОЛОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ КАРОЛЯ ВОЙТИЛИ

В останні десятиліття не лише в католицизмі, але й у філософських колах все більшу підтримку здобуває вчення про людину Кароля Войтили, яке він розробляв починаючи з 1950-х рр. (50-ті рр. XX ст. – це найбільш інтенсивний період його наукової праці). Займаючи досить консервативну позицію в питанні оновлення католицької догматики, К. Войтила завжди виступав за оновлення філософської бази Католицької Церкви, особливо стосовно вчення про людину і суспільство.

Саме в часи Другого Ватиканського собору (1962-1965) К.Войтила ставить за мету створення нової філософсько-теологічної концепції особистості. У 1966 році в польському науковому журналі "Знак" ("Znak") він публікує працю під назвою "Персоналізм томістичний" ("Personalizm tomistyczny"), в якій формулює своє прагнення розробити нову концепцію розуміння людини, щоправда, не в аспекті персоналістичної онтології, а швидше етики та прак-